

„Sarjainak sorsát-hírét vállára felöltvén”¹

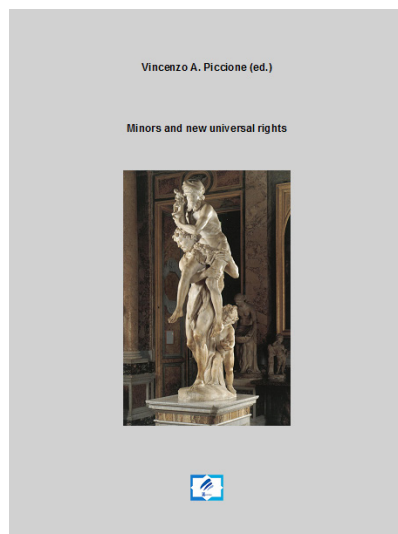
Vincenzo A. Piccione (szerk.) (2008): *Kiskorúak és az új egyetemes jogok. Úton az európai polgárság felé.* Aemme Kiadó, Róma

Eredeti cím:

Vincenzo A. Piccione (ed.) (2008): *Minors and new universal rights. Towards a European citizenship.* Aemme Publishing, Roma

TAKÁCS IZOLDA

Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola
Szociológia és társadalompolitika doktori program

Vincenzo A. Piccione, az olaszországi Roma III Egyetem (Universita degli Studi Roma Tre) Neveléstudományi Intézetének egyetemi docense. Számos művet jegyez a pedagógiai módszertan, valamint a formális és informális oktatás területén. Könyvei elsősorban általános pedagógia témákban íródtak, valamint a pedagógia neurológiai szempontú megközelítéseit, illetve az oktatás és a pedagógia módszereit taglalják.

Az alább ismertetett mű, az általa szerkesztett *Kiskorúak és az új egyetemes jogok (Minors and new universal rights)* című tanulmánykötet egy szakértői kutatócsoport munkájának eredménye, hosszú távú közös projektjük első állomása volt. Főleg a kiskorúakat érintő jogokat, a bevándorlókat érintő problémákat vonták egy új, mélyebb, kritikai szemléletű vizsgálat alá. A

könyv borítóján az olasz művész, Gian Lorenzo Bernini, a római Borghese Villa Galériában lévő, *Aeneas and Anchises* című szobráról (1618–1619) készült fotó látható. A szobor Aeneast ábrázolja, amint apját a vállára veszi, és a monda szerint egy égő házból menekíti ki éppen. Aeneas irodalmi karaktere metaforikus jelentéssel bír

¹ Aeneis VIII. 731

NYITOTT SZEMMEL – Recenzió

a jelen könyv tartalmára vonatkozóan is, hiszen a fiatal trójainak el kellett hagynia otthonát, elvándorolnia, hogy végül Olaszországban találjon új otthonra.

Piccione azzal kezdi mondanivalóját, hogy mára az alapelvek és az értékek megváltoztak, a határok, a fogalmak, kategóriák és referenciapontok is átalakultak. Az új technológiákkal, a tudomány fejlődésével, új kulturális tartalmakkal együtt pedig másfajta kihívások és problémák jelentek meg, melyek az eddigiektől eltérő megoldási alternatívákat, elemzéseket, stratégiákat, orientációt kívánnak. Éppen ezért az erre vonatkozó kógens jogszabályoknak is változniuk kell, mégpedig olyan formában, hogy azok összhangban legyenek az úgynevezett posztmodernnel. Ilyen az állampolgárság fogalmának átalakulóban lévő tartalma is. Korábban ugyanis az állampolgárságra, mint egyfajta stabilitásra, az állandó lakóhely és a munkalehetőség kulcsára asszociáltunk, és azt tanultuk, hogy a haza, az otthon csak egy meghatározott, körülhatárolt territórium lehet, melynek hagyományait, nyelvét, kultúráját, vallását feltétlenül meg kell védeni, sőt időről időre katonai védelemmel ellátni.

A recenzens itt azonnal Szentkuthy Miklós II. világháború után írt művére, a Bezárult Európa egyik bekezdésére gondol: *„Elég furcsa, hogy csak azért nem juthatsz el Angliába vagy a Bali-i bábszínházba, mert egyik ember nem engedi a másikat, az egyik úgynevezett ország egyetlen létoát a sorompó-ácsolásban és sorompó-mázolásban leli. (...) És tudni azt, hogy soha, soha többé nem mehetek oda, ahol lenni akarok! Miért? Mert saját emberfajtam emberei ezt megtiltják, lévén ez az alapvető és egyetemes emberi funkció: lehetetlenné tenni a másik ember életét.” (...)* *„Mert, ha van India, akkor látni is kell Indiát (...), amennyiben nem tapasztalhatjuk az isteni alkotás minden részletét, akkor hazug és értelmetlen az egész kreáció. Ám ezért nem a gondviselő hebehurgyasága a vétkes, hanem az ember a felelős...”* (Szentkuthy 2000: 131)

Mára a globalizáció, a határok elmosódása, különösen az Európai Unión belül, megváltoztatta az új generációk, a fiatalok hazáról, utazásról, elvándorlásról, de az állampolgárságról szóló gondolkodását is. *„Az elvándorlás, maga a mobilitás, jártasságot, kreativitást, széles látókört és nagyobb elfogadóképességet, rugalmasságot követel”* – írja Vincenzo A. Piccione. (12) Ugyanakkor a különböző kultúrák közeledése, a civilizációk közötti átjárhatóság az egyes jogszabályok újraalkotását kívánja a szabad választáson alapuló szabad elvándorlásról. Ha az idősebb generációk már nem is képesek befogadni vagy követni a posztmodern változásokat, akkor is óvniuk kell a gyerekkor szentségét, és biztosítani a kiskorúak jogait. Így támogatni kell az elvándorlók gyerekeinek egészséges fejlődését (mely egészségfogalom itt nem a betegség hiányát jelenti, hanem a testi-lelki-szociális épséget az adott társadalmi-kulturális környezetben, tehát magát az életminőséget jelöli), ezenfelül a tanuláshoz való jogait, a felnőtté váláshoz és a lehetőségekhez való egyenlő jogokat stb. Többek között ezt részletezi a tanulmánykötet második egységének egyik tanulmánya, Daria Maggio írása is az *A Foreign minors: an organizational intervention according to the model of the Psychology of Health* című fejezetben.

NYITOTT SZEMMEL – Recenzió

A könyv első részének három tanulmánya a bevándorló kiskorúakat érintő problémákat és azok hátterét vonja elemzés alá, társadalmi és politikai-jogi szempontból. *A migráció nem egy új fenomén az európai történelemben (25)*, Olaszországba 1996-tól folyamatosan áramlanak be a migránsok a jobb élet reményében, a szegénység elől, kényszerből, vagy azért, hogy megvalósítsák álmaikat. A bevándorlókra pedig idővel páronként átlag 2,5 fő kiskorú jutott, így a gyerekeik száma a kezdeti százazerről egymillióra emelkedett 2007-re (21), azóta pedig ez a szám még tovább növekedett. Maurizio Galvani, Patrizia Giganti és Maria Franca Ioria tanulmánya, a *Minors and Migration flows, a challenge for civilization* című írás, és a „Background” fejezet másik két tanulmánya is a *The citizenship as universal value* Romina de Cicco-tól és a *The unaccompanied foreign minors* Marco Grazioli-tól a kultúráköziségről, a multikulturalizmusról, a migrációs áramlások konkrét problémáiról szól. Azokra a nehézségekre mutatnak rá, amely a bevándorlók gyerekeit és azokat a kiskorúakat érintik, akik teljesen egyedül, szülői, rokoni felügyelet nélkül élnek Itáliában. Ezeknek a gyerekeknek egyelőre esélyük sincs az olasz állampolgárság megszerzésére, hiszen még a bevándorolt szülők gyerekei és az olasz gyerekek közötti izoláció, elutasítás, negligáció is mindennapos. A szerzők szerint a legfontosabb feladat az említett problémák minél hatékonyabb felszámolása, melynek első lépése egyszerűen a különbségek megértése lenne. Tény, hogy a bevándorlók gyerekeinek a helyzete meglehetősen nehéz, és rengeteg aggodalomra ad okot. Közülük sokan a legnagyobb fizikai és pszichés veszélyeknek is ki vannak téve nap mint nap – gyermekszegénységnek, gyermekbűnözésnek, emberkereskedelemnek, erőszaknak stb. Ahogy ezt majd a második részben megjelenő *Foreign minors and Health* című tanulmányban Aldo Morrone részletesen kifejti, a gyerekek ártatlan áldozatai a szexuális bűnözésnek, a háborúnak, a gyerekkatonaságnak és nemcsak az erőszak fizikai fájdalmait viselik, de ha ezeket túlélik, komoly lelki sérüléseket, mentális betegségeket is szenvednek. A legfontosabb egyrészt megtalálni a módot arra, hogy az egyes intézmények kapcsolatba léphessenek a bevándorló gyerekekkel, másrészt biztosítani ezeknek a kiskorúaknak, hogy megfelelő ellátást kapjanak és idővel bekapcsolódhassanak a társadalom életébe. Ehhez pedig mindenképpen újra kell gondolni és alkotni az erre vonatkozó szabályozásokat. Ráadásul ezeknek a gyermekeknek, kiskorúaknak ugyanazokkal a tipikus problémákkal is meg kell küzdeniük, amelyekkel egy átlagos kiskorúnak is (külső-belső változások, tinédzserkori nehézségek stb.), és az igényeik is hasonlóak. Mindemellett sokkal nehezebb, gyakran kilátástalan helyzetben élnek, sőt kevesebb védelemben is részesülnek, mint a honpolgárok gyerekei. Ki is a gyerek? Teszi fel a kérdést Romina De Cicco a *The citizenship as a universal value* című írásban, majd válaszol is rá: „A gyerekek önálló emberi lények – írja, független személyiséggel és méltósággal (30), és ezek tiszteletben tartása és védelme az egyik legfontosabb feladat. Hogy ez nem valósult meg, mind arra ösztönzi a kutatókat és a szakértőket, hogy újraépítsék az emberiség fogalmát és alapjait.

NYITOTT SZEMMEL – Recenzió

A kötet második része a szerkesztő, Vincenzo A. Piccione nagyobb lélegzetvételi tanulmányával indul, mely bevezet minket a könyv címében megjelölt témába, az egyetemes és gyerekjogokba, az oktatáshoz, a folyamatos tanuláshoz való jog kérdésének komplex rendszerébe. Ugyanakkor, a *The right of education as a universal right* című fejezet a témát pedagógiai, valamint biológiai, pszichológiai és neurológiai szempontból közelíti meg. Ez a rendkívül érdekes új megközelítési mód új köntösbe csomagolja a többi szerző által már eddig ismertetett problematikát is.

Piccione szerint a nevelésnek, a pedagógiának túl kell lépnie a jogszabályok rendszerén, a pusztá elveken, és el kell mélyíteni azokat. Az írás kiemeli, hogy „(...) a tanuláshoz való jog azt jelenti, hogy a nyelv, a vallás, a kultúra, a nemiség, a politikai nézet, a faj vagy földrajzi különbségek nem akadályozhatják meg, hogy a gyerekek békés környezetben nevelkedhessenek.” (65) A nevelés, a tanítás, a tanulás pedig az egyetlen megoldás arra, hogy segítséget nyújtsunk a kiskorúaknak a másik kultúrába, világba való utazásukban (*voyage in a foreign land*), annak metaforikus és gyakorlati értelmében egyaránt. Ehhez pedig nem árt tisztában lennünk olyan fogalmakkal és változókkal, mint az idő, a tér, az emlékezet, az elbeszélés, a hatásos és kompetens kommunikáció, a változás és tudatosság, melyeknek közös nevezője „az utazás toposza” (*the topos of voyage*). (100) Az utazásé, amely egyúttal önművelést és önkutatást, önvizsgálatot is jelent.

Az ember szociális lény, aki egyedül nem létezik, társas kapcsolataiban helyezi el a másikat és önmagát is a világban. Egyedül az ember képes összegyűjteni az információkat és a tudást, majd mindezt átadni, átörökíteni. „A kultúra a kumulatív tudás átörökítésének az eredménye.” (248) A kötet utolsó egysége az emberi kapcsolatokat, a kommunikációt, a nyelvi nehézségeket állította vizsgálódásának középpontjába, és fejtette ki aprólékosan, mit is jelent az utánczó mechanizmus (*imitative mechanism*), vagy mi történik az új Babelben, amikor a „nem kommunikatív kakofónia” hangzavarként nehezíti a megértést. De, írja Chiel Monzone a „*Babel, or when the communicative impasse is not only of a linguistic kind. Reflections*” cím alatt, ez a globalizáció egyik következménye, természetes velejárója. A globalizáció pedig idővel egységesít, a bevándorlók gyerekeit a befogadó ország kultúrájához neveli, standardizál, mind gondolatban, mind viselkedésben. Kivéve akkor, ha szinte áthidalhatatlan vallási különbségek adódnak (pl. a kínai és az iszlám csoportok esetében, akik vonakodnak egymás felé nyitni). (258)

Végül, a *Strangers in our classrooms* című tanulmány zárja le ezt az egységet, egyúttal a kötet legutolsó írása is. Letizia Corbucci a mediátorok, vagyis a közvetítők, pedagógusok felelősségteljes szakértőkké képzését tartja elengedhetetlennek a pozitív változások eléréséhez. Olyanokét, akik képesek kultúrák közötti párbeszédet folytatni a növekvő számú bevándorlók gyerekeivel a tantermekben. A szerző fontosnak tartja, hogy a befogadó ország is éreztesse a migránsok gyerekeivel, hogy elfogadják a kultúrájukat. Mert az is fontos, hogy a bevándorló kiskorúak ne érezzék azt, hogy a

NYITOTT SZEMMEL – Recenzió

saját nyelvük, kultúrájuk, identitásuk, értékeik elvesznek, alárendelődnek. Ezáltal pl. megelőzhető a gettósodás („*bilateral exchange*”). (272)

A kötet egy mára akuttá vált problematikát, a bevándorlást, a bevándorlók gyerekeinek nehézségeit, az állampolgárság fogalmainak változásait dolgozza fel. Minden tanulmány külön kiemeli a pedagógusok, tudósok, jogalkotók, a befogadó társadalom felelősségét e kérdésben. „(...) *koherensnek, rugalmasnak kell lenniük a változásokkal, olvasni belőlük, tanulmányozni azokat, megérteni és valami olyat alkotni, mely meghatározó lesz olyan sokáig, ameddig csak lehetséges*” (13) – hangzik Vinzenzo A. Piccione kategorikus imperativusa. Hiszen a jövő csak egy egészséges, új generáció kezében lesz biztonságban, olyanéban, aki képes új utakat találni, alkalmazkodni és maga is új értékeket teremteni.

Irodalom

Szentkuthy Miklós (2000): *Bezárult Európa*. Magvető Kiadó, Budapest